

Probablement foren aquest mateixos milicians els que, assabentant-se que al veïnat de Cinclaus hi havia una capella amb un retaule dedicat a Sta. Reparada, el trinxaren i arrabassaren el mobiliari del seu interior, per extreure'l a fora i reduir-lo tot (retaule, altar, bancs i imatges) a cendres.

El dimecres 26 d'aquell agost el conseller de Cultura, Bonaventura Gassol, signà un decret d'apropiació pel qual, amb l'objectiu de seguretat i preservació, calia inventariar i salvaguardar la col·lecció d'objectes d'Empúries propietat de l'escriptora Caterina Albert. Emili Gandia acomplí aquesta nova tasca amb molt de rigor, adherint a les peces una etiqueta amb les inicials C.A., i tancà l'inventari de la col·lecció el dijous 24 de setembre, quan es traslladaren les darreres peces al Museu d'Empúries, que el 1933 ja havia acollit el material arqueològic existent en el petit museu de *La Forestal*. En aquest mateix sentit, el diumenge 13 de setembre Bosch Gimpera i Emili Gandia foren acompanyats per membres del Comitè (segurament els pertanyents a Amics de l'Art Vell) i visitaren les propietats confiscades feia poc, la casa de Mercè Granells (Clos del Pastor) i can Maranges, per comprovar, triar, inventariar i preservar les peces d'art i objectes d'Empúries existents. No prou amb això, s'interessaren i veieren la imatge d'una verge de l'escultor Josep Llimona, existent a la capelleta de la casa del propietari Pere Villanueva, i la confiscaren.

El diumenge 20 de setembre, Rafel Torres i Lluís Pujol feren una visita a les obres d'ampliació del Museu, acompanyats de Bosch i Gandia. Després de la visita, els dos darrers parlaren amb Lluís Pujol, *“referent a que dit senyor sabia ha hon avia tirat una escultura d'una verge d'alabastre d'època gòtica en el poble de Vilahur i en el poble de l'Armentera (...)”*¹¹⁶. Com que Bosch havia de partir cap a Barcelona, ho aplaçaren fins el següent cap de setmana: el dia concertat era el diumenge 27 de setembre. Aquell dia a les 10 del matí sortiren Bosch, Gandia i Pujol de les ruïnes amb el cotxe del mateix Bosch¹¹⁷.

El primer destí va ser Vilaür, poblet situat a prop de Camallera (Alt Empordà). Gandia anotà els fets de la següent manera: *“En aquest poble en motiu de la revolució del 18 de juliol, els homes del poble destruïren totes les imatges i objectes de l'església, hi entre les imatges fou destruïda una verge d'alabastre policromada de la bona època gòtica, la qual va ésser rompuda en molts trossos i després llençats en un deposit d'aigua brut i corrompuda antihigiénica, situat dessota de la façana d'una casa, al costat esquerra junt al camí prop al portal d'entrar al poble. Al asabentarse de dit fet el senyor Pujol, com a home instruit i amant de la cultura, s'interessa per les coses destruïdes per els pobles fent sertes gestions per a salvar i poder recollir-les. Dit senyor al manifestar-ho al Dr. Bosch i al que subscriu, acceptarem fer-lo que fos necessari pera veure de recollir-ho aser possible”*¹¹⁸. A l'arribar a Vilaür, s'adreçaren al mestre de la població, que a la vegada era el secretari de l'Ajuntament, el qual els acompanyà fins al lloc indicat. Tingueren alguna dificultat per a poder recollir els fragments dipositats al fons del dipòsit, doncs hagueren

d'extreure l'aigua amb un cassó. Superant les dificultats i amb paciència, al final *“es va poder trobar una gran quantitat de trossos i fragments”*, trossos que recollí Bosch Gimpera i els col·locà al seu automòbil¹¹⁹.

El segon i últim destí va ser l'Armentera. Tan bon punt arribaren a la població, Lluís Pujol demanà pel camarada del Comitè. Gandia també anotà com succeí tot: *“(…) Poc després arribà dit camarada, qui ens acompanyà a la casa quarter de la milicia, en la que ens feren entrega d'una custòdia barroca de plata repujada en dos serafins oferint una espiga de blat, porta marca de alfebreria i mesura 0'76 d'alsaria amb el peu de forma oval de 0'33 per 0'235. Una creu repujada de plata en el crist d'època gòtica, faltan algunes aplicacions de plata, mesura 0'97 per 0'43. Un calis de plata daurada i repujada d'època barroca, mesura 0'295 d'alsaria per 0'165 de la panxa. Una patena de plata daurada, mesura 0'135 de diàmetre. Una cullereta de plata en una cinta i tapadora brodada amb un cor. Un copó en doble fons i tap de plata i per dintre daurat d'època moderna, mesura 0'225 per 0'115 del peu. Una verge d'alabastre rompuda en tres trossos i tres fragments, mancant-li mitja cara i algú fragment, d'època gòtica molt intereçant, mesura 0'50 d'alsaria per 0'20. En les mans sosté un llibre junt al pit. Aquesta Verge va figurar en l'exposició de Sevilla el any 1929”*¹²⁰.

Sortint de l'Armentera, es retornà al jaciment i l'endemà (28 de setembre), Bosch i la seva família marxaren a Barcelona enduent-se els fragments de les verges d'alabastre¹²¹.

A més d'aquestes activitats patrimonials, Gandia rebé una desagradable sorpresa el 3 d'octubre: hi havia la voluntat d'instal·lar al jaciment una bateria de costa formada per 4 canons del calibre 15 1/2. Tant per part d'Amics de l'Art Vell com per part de Bosch Gimpera i Gandia hi hagueren moltes queixes, però, tot i les nombroses gestions que féu Emili Gandia a Barcelona, l'estat d'alerta i la por d'un desembarcament de les tropes feixistes al golf de Roses obligà a la instal·lació dels citats canons a la part alta de la ciutat romana. Per a la seva ubicació calgué fer trinxeres i rases que destruïren algunes estructures del jaciment (cases romanes, termes públiques, etc.). A més, als baixos del Museu s'instal·laren el polvorí i el magatzem de municions, suposant la por d'Emili Gandia a que el Museu fos blanc dels bombardeigs, amb la conseqüent destrucció de la col·lecció de peces, i per això algunes es traslladaren al Museu d'Arqueologia de Barcelona¹²².

Per al 1937 i període que resta fins a la dissolució de la delegació escalenca (potser el març de 1938), no es conserven dades sobre si l'entitat realitzà cap treball de restauració o similar. El que sí es sap, gràcies a la memòria oral, és que Bosch Gimpera, de formació acadèmica prehistoriador, va demanar informació i es féu acompanyar a nombroses coves, avencs i cavitats de les contrades que fossin susceptibles de contenir restes materials prehistòriques, com potser podria ser el cas del Pou de les Raïmeres. Per a aquestes visites de ben segur que sol·licità l'ajut o recolzament de la delegació escalenca d'Amics de l'Art Vell, molts dels